

Overwinterende vleermuizen op Lunetten 2

Voortgangrapport 2014

E.A. Jansen

April 2014
Notitie van de Zoogdierverseniging
In opdracht van de gemeente Utrecht

Overwinterende vleermuizen op Lunetten 2

Voortgangsrapport 2014

Rapportnummer: 2014.10
Projectnummer 2011.069
Datum uitgave: mei 2014
Auteur: E.A. Jansen
Collegiale toets: R.M. Koelman
Illustraties:
Productie: **Zoogdiervereniging**
Bezoekadres: Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
Postadres: Postbus 6531
6503 GA Nijmegen
Tel.: 024 7410500
info@zoogdiervereniging.nl
www.zoogdiervereniging.nl

Gegevens opdrachtgever: Gemeente Utrecht,
Utrechtse Vastgoed Organisatie
Vastgoed Beheer
Team Bijz. Objecten,
Postbus 8406
3503 RK Utrecht

Contactpersoon opdrachtgever: T. Winkelman

Oplage digitaal

Deze notitie kan geciteerd worden als:

Jansen, E.A. & R.M. Koelman, 2014. Overwinterende vleermuizen op Lunetten 2. Voortgangsrapport 2014. Rapport 2014.10. Bureau van de Zoogdiervereniging, Nijmegen.

De Stichting VZZ, onderdeel van de Zoogdiervereniging, is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van de Zoogdiervereniging; opdrachtgever vrijwaart de Stichting VZZ voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Niets uit dit rapport mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en de Zoogdiervereniging, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING.....	3
VOORWOORD	5
1 INLEIDING	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Probleemstelling.....	5
1.3 Vraagstelling	6
2 OVERWEGINGEN & ADVIES	7
3 GERAADPLEEGDE LITERATUUR EN WEBSITES.....	9

SAMENVATTING

Twee speciaal voor vleermuizen ingerichte compensatiekelders op fort Lunetten 2 zijn door vleermuizen ontdekt en in gebruik. Echter, slechts één van de twee doelsoorten, namelijk de gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*), gebruikt nu deze compensatieverblijven. De op het fort overwinterende baardvleermuizen (*Myotis mystacinus*) blijven de reverkazematten gebruiken. Een verklaring van de reden dat de compensatieverblijven niet door baardvleermuizen worden gebruikt is dat deze voor deze soort te nat te zijn. Er wordt een eenvoudige maatregel voorgesteld om het dak van een van de groepsschuilplaatsen voor een deel minder waterdoorlatend te maken. Tevens wordt geadviseerd hoe verder te gaan met de restauratie en het herbestemmingsproject op Lunetten 2.

VOORWOORD

De gemeente Utrecht is eigenaar van in totaal acht forten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. De gemeente heeft deze forten overgenomen van Defensie en is momenteel bezig de forten een nieuwe bestemming te geven. Dit valt binnen het landelijk beleid voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie: *Behoud door ontwikkeling*. Op belangrijk deel van de forten zijn beschermde natuurwaarden aanwezig, waaronder paar- en winterverblijfplaatsen van vleermuizen. Hierdoor zijn er randvoorwaarden aan de mogelijkheden tot herontwikkeling en de manier waarop gerestaureerd kan worden. Eén van deze forten die momenteel een nieuwe bestemming krijgt, is fort Lunetten 2.

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

De gemeente Utrecht is bezig met een herbestemming van het gebruik van fort Lunetten 2. De gebruiksfuncties van het fort voor vleermuizen zijn sinds 2008 onderzocht (Netwerk Ecologische Monitoring: vleermuiswintertellingen NEM/VZZ). Vervolgens zijn aanbevelingen gedaan met betrekking tot de fasering en uitvoering van de geplande restauratiewerken.

Allereerst is de genieloods op het fort-terrein gerestaureerd en aangepast voor de nieuwe bestemming als kantoorruimte. Vervolgens zijn in het kader van mitigatie twee nooit voltooide groepsschuilplaatsen op het terrein aangepast tot verblijfplaatsen voor overwinterende vleermuizen. Tenslotte is buiten de winterperiode het casco van de noordelijke kazemat gerestaureerd. De vleermuizen is enige tijd gegund om de nieuw ingerichte winterobjecten te ontdekken. Nadat is aangetoond dat de gerealiseerde compensatie voor vleermuizen functioneel is kan de verdere uitvoering van de geplande werkzaamheden voor de herbestemming doorgaan.

1.2 Probleemstelling

Na het opleveren van de twee compensatiekelders in de zomer van 2012 werden beide kelders al in de winter van 2012/2013 door de gewone grootoortvleermuis (*Plecotus auritus*) gebruikt als overwinteringsplek. Maar ook in beide kazematten waren nog overwinterende vleermuizen aanwezig. In de tweede winter waren slechts in één compensatiekelder vleermuizen aanwezig en in de andere geen. Beide compensatiekelders worden dus door vleermuizen gebruikt, maar nog niet door de baardvleermuis (*Myotis mystacinus*).

Een andere constatering is dat de overwinterende vleermuizen in de zuidelijke kazemat daar vanaf 2012 niet meer aanwezig zijn.

Nieuw voor het fort is de aanwezigheid van overwinterende franjestaarten (*Myotis nattereri*) in de compensatieverblijven.

Tabel 1: Resultaten van de wintertellingen op fort Lunetten 2 in de periode 2008-2014.

	noordelijke kazemat	zuidelijke kazemat	noordelijke groepsschuilplaats	zuidelijke groepsschuilplaats
2008/2009	1 grootoorvl.	3 baardvl.	ongeschikt	ongeschikt
2009/2010	1 baardvl.	2 baardvl.	ongeschikt	ongeschikt
2010/2011	2 baardvl.	1 baardvl. 3 grootoorvl.	ongeschikt	ongeschikt
2011/2012	1 baardvl.	2 baardvl. 1 grootoorvl.	ongeschikt	ongeschikt
2012/2013	1 baardvl.	0	1 grootoorvl.	1 franjestaart 1 grootoorvl.
2013/2014	3 baardvl.	0	2 franjestaarten 1 grootoorvl.	0

Figuur 1 : Het speciale plafond van de vleermuiskelders op Fort Lunetten 2.

1.3 Vraagstelling

De waargenomen situatie leidt tot de volgende vragen:

1. Heeft de eigenaar van het fort momenteel in voldoende mate voldaan aan de verplichtingen van de Flora- en faunawet?
2. Moet er gewacht worden met de verdere werkzaamheden in het kader van de herbestemming? Mag bijvoorbeeld de restauratie van de zuidelijke kazemat al uitgevoerd worden?
3. Is een ontheffing van de Flora- en faunawet voor het verstoren van verblijfplaatsen van beschermde soorten nodig?

2 OVERWEGINGEN & ADVIES

Zijn de gerealiseerde compensatieverblijfplaatsen geschikt voor de doelsoorten (baardvleermuis en gewone grootoorvleermuis)?

Beide compensatieverblijfplaatsen zijn door vleermuizen zeer snel ontdekt. Echter, slechts één van de twee doelsoorten, de gewone grootoorvleermuis, gebruikt nu deze compensatieverblijven. De andere doelsoort, de baardvleermuis, gebruikt de compensatieverblijven (nog?) niet. Het ontdekken en accepteren van compensatieverblijven gaat langzaam, en verhuizen gaat geleidelijk. Beide compensatieverblijfplaatsen zijn baardvleermuizen waarschijnlijk te nat om als winterverblijfplaats te dienen.

Voorgesteld wordt om bij de zuidelijk groepsschuilplaats 2/3 van de roosteropeningen aan de bovenkant dicht te maken met dikke specie zodat hier geen regenwater meer doorheen komt of af te dekken met een waterdichte folie. Tevens zal een hier aanwezig schoorsteentje van een opening met stalen buis moeten worden voorzien. Hierdoor ontstaat er lichte tocht, waardoor het object sneller afkoelt. Deze aanpassingen zullen dit object voor baardvleermuizen geschikter maken.

Bovenstaande aanpassingsmaatregelen zijn ongewenst voor de noordelijke groepsschuilplaats, omdat hier momenteel vleermuissoorten (gewone grootoorvleermuis en franjestaart) met andere overwinteringseisen aanwezig zijn.

Beperkingen aan verdere werkzaamheden en noodzaak tot aanvragen ontheffing Flora- en faunawet

Door het weghalen van kauwennesten en het verplaatsen van opslagmaterialen in de zuidelijke kazemat zijn daar overwinterende vleermuizen verstoord geraakt. Waarschijnlijk hebben deze dieren nu hun toevlucht gezocht in de noordelijke kazemat van Lunetten 2 en de noordelijke kazemat van Lunetten 3.

Vanuit de Flora- en faunawet zijn er twee oplossingen mogelijk:

A. In ruimte en tijd worden grenzen gesteld aan de opslag van materialen in de zuidelijke kazemat. De gebruiker krijgt alleen de voorruimte en eerste kamer ter beschikking. De eerste kamer wordt tussen 1 september en 1 april slechts met mate gebruikt. De laatste drie kamers worden tussen 1 juni en 15 juli leeggehaald en blijven verder ongestoord. Dan kan zonder een ontheffing Flora- en faunawet de noordelijke kazemat verder worden ingericht. Van belang is dat de gemaakte afspraken over het gebruiken of juist niet gebruiken van bepaalde ruimtes strikt worden gehandhaafd.

B. De zuidelijke kazemat wordt in de maand juni hermetisch afgesloten en de baardvleermuizen krijgen in de noordelijke kazemat nog 1-3 jaar de tijd om de verbeterde zuidelijke groepsschuilplaats te ontdekken. Voorafgaand aan het moment dat de noordelijke en de zuidelijke kazemat ingericht worden is een ontheffing Flora- en faunawet voor het verstoren van zwerm- en winterverblijfplaatsen van vleermuizen noodzakelijk.

3 GERAADPLEEGDE LITERATUUR EN WEBSITES

E.A. Jansen, 2011. Vleermuisfuncties van Fort Lunetten II en adviezen t.a.v. de restauratie en functiewijzigingen. Rapport 2011.35. Zoogdierverseniging, Nijmegen.

E.A. Jansen, 2012. Notitie: Casco restauratie Noord kazemat fort Lunetten 2. Zoogdierverseniging, Nijmegen.